

ACC. N.R. 5047

Landskap: Söderland

Upptecknat av: Svante Hult

Härad: Uppvidinge

Adress: Torsby

Socken: Åseda

Berättat av: Axel Pettersson

Uppteckningsår: 1936

Född år 1855 i Mörluk, Åseda

Uppteckningen rör liermede.

Axel Pettersson, liermeten, som nu inleder berättelset sig på åldrandens humret i Åseda berättar om sitt självt. Min far han var också liarmed men fullkomligt oduglig. Han kunde inte få något bett i lämna. — När jag var mittton och ett halvt år gammal kom jag i lära hos en smed i Byarum. Jag skulle vara där i ett och ett halvt år, det hade far min skrivit kontraktet på. När jag varit där ett halvt år, var jag fullårig. Jag var inte mer än 20 år, när jag blev mästarare. Så länge jag gick i lära hade jag inte mer än 25 kronor om året. När lärliden var slut, bjöd mej mästararen 300 kronor om året och allt

Skriv endast på denna sida!

11 sid.

fritt, om jag ville stanna. Det var ju stora pengar på den tiden, men jag hyste att det var bättre att bli sin egen, så jag tog intet platsen. — Jag har haft många lärlingar, sade mäster, men ännu är det ingen, som gjätt härfisän med så stora lärdomar som du. — Jag ingrade nog flera gånger sen att jag inte stannade, för det hade ju varit mer bekymmers fritt. Jag kom till hem och började arbeta. Det är ju jo i stora man, som lämna gör det. Så det var att dörja med arbete redan före jul och sedan hålla jo i hela vintern och våren. Jag minns jag sade till far min en gång: "Vår ska vi ha en av mina lärlar och slipa upp dem så du blir riktigt rass. Sen ska vi sätta dem på ett "arb" och prova dem". Det gjorde vi. "Ta nu några stenar från vägen och kasta i gräset", så jag sade till far min. Det gjorde han, och jag slängde lärlar flera gånger riktigt ordentligt mot stenarna. — Vår ska

vise på din", sa jag. — "Ja, min häne gosse", sa far, "du är väl som en säl". — Men se det var just vad du inte var. Det syntes inte så myckat som ett märke på den. "Precis så ska en riktig lit växa", sa jag, och det fikte ju far min hårta med jo. Jag hittade jo och annars liks i många år och alla som begravnade dem visste nära att de va bra. Egot berörs huktar illa, men jag lygger inte. Jag säger bara om det var.

Mit stål och järn och leder, som jag behövde, tog jag från grosshandlare Essje i Väijo. En gång sa' grosshandlaren till mej: "Kör du Pettersson", sa han, "nu skall du bli utställning här i Väijo och jag tycker att du ska sticka in ett par liks, så får du se på dom där". — "Ach, ach", sa jag, "det är väl inte lön". — "Du behöver bara sticka mig ett par liks", sa Essje, "så skall jag lämna in dina åt dig". — Ja stickar

5047

många läm till Essi och jag fick första pris och
medalj och diplom, och det kan jag veta så han ser
att jag inte ljuger. Sen slappade jag om mig etiketter
med namn och adress och medalj både fram och baks och
satte på lianna. Affärerna gick bra i många år. Jag
var ju både hundt och snut på ramma gång och stod
mej godt. En vanlig fraktsats lic fick jag 1.25 för.

Nästan gång gjorde jag på beställning snyckarsläm till, som
de hade till gästlärar och säng, och för dem tog jag
bri brövor och mer.

Baron Rappe på Dräckinge, som hade varit med och
dömt på utställningen i Värs, lät en gång sin rättare
beställa 20 läm. En tid efter gjorde han skräckat in jag
beställningen fick jag höra att baron ville hala med
mej. Jag blev riktigt rädd, för jag trodde att det var
mögl fel på lianna. Jag gick i alla fall dit och
körde in till baron. "Var är du, Karl? säga han. - "Jö," sa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jag, "jag är liarmen Pettersson från Mörrum i
Småland." — "Kors!" sa haren, "inte hadde jag all del
med en pojkevastare." Jag var ju inte mer en skräp
och tjuv är.

När jag var 40 år, så kom vändningen. Jag
började framdela på att sätta upp en liefabrik, för jag
hade ju många pojkar att hämta på. Så började jag
tala om att fåra till Igelfors i Östergötland, där det fanns
en stor liefabrik. Jag skulle dit och sprioner i fastis.
Det var många som rade att jag inte skulle bry mig
om att fåra, för jag skulle aldrig bli instängd i fabriken,
men jag mente på, att om jag så skulle gå igenom
taket, så skulle jag in, och då gav jag mig utväg.

Jag åkte först till Finspång, och sedan för jag
med en liten bilbana till en station, varav jag kara
någon fjärdingsväg från fabriken. Den bilen fick
jag åka med en bonde. På vägen passade jag på

att gå in i slogen och byta kläder, för jag skulle ju
se ut som en luffare för att kunna gå in så där
hus som helst. När jag kom till fabriken, gick jag
först in genom en dörr och kom in i ett rum, där
trä man höll på att sliga upp lisar före härdningen.
Det var ju ingenting att se, och så gick jag in genom
många dörr. Då kom jag in i själva smedjan, och det
var riktigt att det hoppas i mig, när jag såg hur fort
och fint det gick att göra en bil. När jag bittiak på
där en stund, fortsatte jag in i nästa rum, och
där stod det en stora höll på att rikta lisar. Den
slag gjorde mig i språk med. Jag tände om för honom
att jag föredrade på att sätta upp en sådan fabrik
själv. Då blev han lite intresserad och bad mig
följa honom hem och åta middag. Under tiden språkade
vi om ratten. Jag sa till honom, att jag inte var
rädd att jag kunde sätta upp fabriken. Var

han var nöjd med att hjälpa till med att leda arbetet
och dela förtjänsten rå ... Han gick in på förstazel
och sätter vi atik, gick vi ner i fabriken igen. Bäst
som vi stod här och pratade rå dom chefen. Han hade
väl fått höra, att det var nöjen synes, som gick och
tittade inre i fabriken och ville se efter, varom det
var. — "Vem har lovat er att gå in här?" sa han. —

"Ja", sa jag, "ingen har jag frågat och ingen har
lovat mig, jag gick bara råtts in". — "Ser ni inte
inte att det står billtåd förtjänst ovanför dörren?" —
"Det har jag inte tittat efter", saj jag, "men jag ser
att det står rödning förtjänst däruppe". Jag lände
jag skulle rikas med hennes lise, för hon hade en
stor cigarr i munnen. Då blev han riktigt arg och
sade icke mig, "Ja", sa jag och lyfte på mössan,
"jag skall gå i alla fall nu, för jag har redt tillräcklig".

Så far jag hem och började bygga en fabrik

vid Klöverfors. Smeden ifrån Igelfors var med och hjälpte till. Den där fabriken byggde jag mest för pojkaras skull, men då den var färdig så ville de inte vi' arbetet. De reste åt Amerika i stället. Igelfors smeden var lika gammal som jag och jag hörde naturloppis, att han var fullgod. Men när vi började i fabriken så sag jag ju att han var oduglig. Vi skulle ha ett par år, men de var inte så långt när så bra som de jag gjort för hand och det hela kall poi att già riktigt sköttingt. En dag rade en god man till mig: "Jag ser att du gör dåligt för dej Petersson. Jag kan det är bäst att vi bildar ett aktiebolag, så kan det inte så här". Det var ju ett hyggigt anbud och vi bildade ett bolag. Fabriken gick omtall förlas andå, men det gick ju inte mer än ett par tisen på aktierna, och det var ju inte så farlig. Sen var det i alla fall slut med lönsmidj för min del.

Jäss, han vill ha röda på huv det går till
att smida en lie för hand? Det är ganska vidlyftigt.

Man tar två järnslänger 2 knur bruda och 3/4 knur
hjorpa och klyper dem mitt ihn. Sedan lägger man
stål emellan och väller. Man värmer järnet så det
kommer i tövning och doppar det under boden flera
gånger i fin sand. Det brukar vara 3 vällor på en
lie. Trumk är sen färdigt. Det är då ungefär 8 cm
långt. Sen värmes ännu och gror ändes. Vid grorätte-
ningen (uthammring av ännel) finns en ha esa man till
hjälps med stäggringen. Efter detta har vi en stampa, som
vi satte av baken med och sen penades ännet ut så att
bladet fick lämplig bredd. Sen kom finhamringen.

När bladet var riktigt jämt så slipades eggarna upp och
sedan földe härdningen. Det är då bålet kommer och
att härla en lie. Det är det som är konsten. Hur
en lös röjd? Ja, det kan jag inte tala om. En

-10-

5047

Ljefabriken vid Klörup

Ämnen och en färdig lis.

Skriv endast på denna sida!

är bra att känna på sig, när det är bra.

För hand brukade jag svinda fram här på
dagin. I fabriken gjordes ledigt lika många
dussior. Fabriken vid Klöverfors finns än fast
det är andra som driver den nu.